

И.Аарабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясына караштуу Д 13.20.618 диссертациялык кеңештин эксперти педагогика илимдеринин доктору, профессор Аманбек Карашович Наркозиев 13.00.01. – жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы боюнча педагогика илимдеринин окумуштуулук даражасын инденип алуу үчүн берилген **Качкын уулу Алтынбектин “Айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруу (педагогикалык дисциплиналарды окутууда)”** деген темадагы диссертациясына

КОРУТУНДУСУ

Эксперт, изденүүчү Качкын уулу Алтынбектин тарабынан берилген “Айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруу (педагогикалык дисциплиналарды окутууда)” деген темадагы диссертациясын карап чыгып, төмөндөгүдөй чечимге келди:

1. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши.

Качкын уулу Алтынбек тарабынан даярдалып сунушталган кандидаттык диссертация И.Аарабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясына караштуу Д 13.20.618 диссертациялык кеңештин профилине туура келет.

Иште 13.00.01. – жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы адистигинин паспортунунун 6 жана 7 пунктарынын талаптарына толугу менен жооп берүүчү айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын кантип калыптандыруу керек экендигине байланыштуу изилдөөлөр жүргүзүлгөн.

2. Иштин максаты катары айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруунун

педагогикалык шарттарын, теориялык моделин иштеп чыгуу жана аларды педагогикалык экспериментте текшерүү болуп саналат.

Коюлган максат диссертацияда төмөндөгү милдеттерди аткаруу менен чечилген:

1. Айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруунун теориядагы жана практикадагы абалын аныктоо.

2. Айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятынын мазмунун, функциясын жана структурасын аныктоо.

3. Айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруунун педагогикалык шарттарын, компоненттерин анын критерийлерин жана аны ишке ашыруунун теориялык моделин аныктоо.

4. Аныкталган педагогикалык шарттардын, теориялык моделдин натыйжалуулугун педагогикалык экспериментте текшерүү.

Аталган милдеттер негизинен диссертациянын максатына туура келет жана аны ишке ашырууга ылайыкталган.

Коюлган милдеттерге жетүү үчүн изилдөө үч этапка бөлүнгөн, биринчи этапта изденүүчү айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруунун азыркы учурдагы абалына анализ жүргүзгөн. Экинчи этапта айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруунун педагогикалык шарттарын аныктап жана айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруунун теориялык моделин түзгөн. Үчүнчү этапта алынган педагогикалык шарттарды жана теориялык моделдин натыйжалуулугун текшерүүчү педагогикалык эксперимент жүрүзүлгөн.

Айыл мектебинин келечектеги мугалиминин КИМ калыптаныруу боюнча коюлган максат жана милдеттерге ылайык, изилдөөнүн методдордун

комплекси колдонулган. Теориялык анализ жүргүзүү методдору – илимий булактарга талдоо жүргүзүлүп, маданият түшүнүгүнө анализ, синтез жана аны калыптандырууга анализ жүргүзүлгөн. Эмпирикалык методдору - байкоо жүргүзүү, сурамжылоо, анкета алуу, баарлашуу, тесирлөөнү жана педагогикалык эксперимент жүргүзүлгөн. Түзүлгөн изилдөөнүн этаптары жана колдонулган изилдөөчү методдор коюлган максатка жетүүгө ыңгайлуу шарт түзгөн.

Диссертациянын темасынын актуалдуулугу

Социалдык-экономикалык өзгөрүүлөрдүн жүрүшү, коомдун адеп-ахлактык жана руханий жактан өсүшү көбүнчө маданияттан, тарбиядан жана адамдын чыгармачыл жөндөмдөрүнүн туруктуу өнүгүү деңгээлинен көз каранды.

Жогорку педагогикалык билим берүү системасын өнүктүрүү биздин коомдун экономикалык жана социалдык турмушунун бардык тармактарын жаңыртуунун татаал процессинин ажырагыс бөлүгү болуп саналат. Мектеп окуучуларынын билим-тарбиясынын сапаты мектеп мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятынан көз каранды экени талашсыз.

Мугалим бардык жакшы сапаттардын ээси болуп мүнөздөлөт, бирок ошол эле учурда мугалимдин ролунун маанилүүлүгү кеңири таанылгандыгына карабастан, мугалимдерди даярдоонун сапатына канааттанган дүйнөдө бир дагы өлкө жок. Кыргызстан дагы бул өлкөлөрдүн катарында турат. Кыргызстанда мектептердин 70% дан ашыгы айыл мектептери түзөт. Мына ушуга байланыштуу өлкөбүздүн айыл мектептеринин кесиптик-педагогикалык маданияты калыптанган мугалимдерге болгон муктаждыгы өтө чоң. Мына ушу жагдайлар Кыргызстандын айыл мектептери үчүн кесиптик-педагогикалык маданияты калыптанган мугалимин даярдоо ар дайым күн тартибинде турат.

Жогоруда белгиленгендер каралып жаткан диссертациялык иштин темасынын актуалдуулугун далилдеп турат. Демек, ушул көз караштан алганда изилденип жаткан “Айыл мектебинин келечектеги мугалиминин

кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруу (педагогикалык дисциплиналарды окутууда)”аттуу темадагы диссертациялык изилдөө учурдун актуалдуу маселелерине багытталган деп айтууга болот.

3. Илимий натыйжалар

Иште жалпы педагогика илимдеринин өнүгүшү үчүн бир кыйла педагогика жана билим берүүнүн технологияларын өнүктүрүү боюнча мааниге ээ болгон төмөндөгүдөй илимий негизделген жаңы теориялык натыйжалар келтирилген:

3.1. Кыргызстандын билим берүү системасын өркүндөтүүнүн шарттарында “маданият”, “кесиптик маданият” жана “педагогикалык маданият” түшүнүктөрүнүн негизинде айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятынын маңызын жана түзүлүшүн аныкталып аны калыптандыруунун педагогикалык шарттарын аны ишке ашыруунун теориялык моделин жана айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруучу тандалма курсун иштелип чыккандыгында. Педагогикалык эксперимент аркылуу айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруунун педагогикалык шарттарын, теориялык моделин натыйжалуулугу текшерилип, практикалык сунуштардын берилгендигинде.

3.2. Илимий натыйжалардын ишенимдүүлүгүн негиздөө. Алынган натыйжалар илимий жактан терең талдоонун негизинде тастыкталган. Изилдөөдө сунушталган педагогикалык шарттар жана иштелип чыккан теориялык модели, окутуу технологияларынын натыйжалуулугу педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары менен тастыкталган. Изилдөөнүн жыйынтыктарынын ар кандай деңгээлдеги жыйындарда, конференцияларда, семинарларда талкууланып жактырылган жана тиешелүү басылмаларда жарыяланып турган.

3.3. Иштин теориялык мааниси. Изилдөөнүн теориялык баалуулугу катары Кыргызстандагы ЖОЖдун студенттеринин - келечектеги

мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруунун негизги багыттары боюнча анализ жүргүзүлгөнүн эсептөөгө болот.

Мындан тышкары чет элдик жана кыргыз окумуштууларынын илимий изилдөөлөрүнө таянуу менен айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятынын маңызы, мазмуну, структурасы жана функциясы, компоненттери, критерийлери аныкталып, аны калыптандыруунун педагогикалык шарттары, ишке ашыруунун теориялык моделинин иштелип чыккандыгында, аныктамалары иликтенип, такталган

3.4. Квалификациялык белгилерге туура келиши. Изилдөөнүн квалификациялык белгилери биздин оюбузча төмөндөгү мүнөздөргө ээ: Диссертациянын жыйынтыктарынын мүнөзү: **1.1-** илимдин тиешелүү тармагы үчүн олуттуу мааниге ээ маселенин жаңы чечилиши; жыйынтыктарынын жаңылыгынын деңгээли: **2.1-** жыйынтыктары жаңы болуп эсептелинет; жыйынтыктарынын баалуулугу: **3.2-** жогору; темасынын пландуу изилдөөлөр менен байланышы: **4.1-** мамлекеттик программага же эл аралык изилдөөлөрдүн программасына кирет; прикладдык мааниге ээ болгон жыйынтыктарын пайдалануунун деңгээли: **5.2-** тармактар аралык деңгээлде; колдонмо мааниге ээ болгон жыйынтыктарын кеңири пайдалануу боюнча сунуштар: **6.1-** кеңири пайдаланууну талап кылат.

4. Алынган натыйжалардын практикалык маанилүүлүгү изилдөөнүн натыйжасында алынган теориялык жоболорду жана жыйынтыктарды педагогикалык окуу жайлардын окутуучулары, студенттери, мугалимдердин квалификациясын жогорулатуучу курстардын угуучулары, мектеп мугалимдери колдонсо болот. Изилдөөнүн жүрүшүндө аныкталган инновациялык методдорду, педагогикалык шарттарды, теориялык моделди айыл мектебинин келечектеги мугалимин даярдоодо колдонууга болот. КПМнын компоненттерин, критерийлерин айыл мектебинин мугалимдеринин кесиптик компетенцияларын баалоодо кошумча инструмент катары колдонууга болот.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши

Автореферат толугу менен диссертациянын мазмунуна, анда коюлган изилдөөнүн максат жана милдеттерине дал келет. Автореферат кыргыз, орус, англис тилдеринде окшош резюмелерге ээ.

6. Айрым мүчүлүштүктөр:

1. Изилдөөнүн максаты: айыл мектебинин келечектеги мугалиминин КПМ калыптандырууда педагогикалык шарттарын, теориялык моделин иштеп чыгуу жана аларды педагогикалык экспериментте текшерүү деп көрсөтүлгөн, бирок милдеттерде --теориядагы жана практикадагы абалын аныктоо жана мазмунун, функциясын жана структурасын педагогикалык шарттарын, компоненттерин анын критерийлерин, ишке ашыруунун теориялык моделин аныктоо деп берилген.

2. Биринчи главанын, биринчи параграфы «Айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруу педагогикалык проблема катары» деп аталган, бирок мазмунунда жалпы КПМ каралган, айыл мектеби бул жерде ашыкча коюлган.

3. Критерийлер менен деңгээлдерди биз бердик деген мааниде таризделип калыптыр, бирок булар адабияттарда бар нерселер ошол себептен пайдаландык деп жазылса туура болмок.

7. Сунуштар:

1. Темасын “Айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруу (педагогикалык дисциплиналарды окутууда)” **дебестен** “Келечектеги мектептин мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруу (педагогикалык дисциплиналарды окутууда)” деген темада алса туура болмок деп ойлойм.

2. 1-сүрөт. Кесиптик-педагогикалык маданияттын структуралык компоненттери (стр 22), бул жалпы мугалимдердин КПМсынын көрсөткүчтөрү, ушул жерде айыл мугалимдеринин КПМсынын өзгөчөлүктөрүн көрсөтүп кетсе жакшы болмок.

8. Сунуштамалар:

1. 112 бет. “Айыл мектебинин келечектеги мугалиминин КПМын калыптандыруу боюнча иштелип чыккан теориялык модель, педагогикалык шарттар, методикалык сунуштар практикага киргизилип педагогикалык экспериментте текшерилди” деп турат, ушул жерди ачып кеңири көрсөтүш керек болчу.

2. 113 беттен баштап “Педагогика” предметтин кээ бир бөлүктөрүнүн темаларын өзгөчө өтүлүшүн сунушталган, бирок бул темалар мамлекеттик стандарт боюнча өтүлүшү зарыл. Эгерде бул материалдарды чогултуп өзүнчө “спецкурс” катары өтүлсө анда изилдөөнүн максатына жетүүгө чоң өбөлгө түзмөк.

3. Таб.3.4 жана 3.8 коэффициенттер аныкталган, биринчиден кантип аныкталды, экинчиден кимдин методикасын колдондунар, же өзүнөрдүкү болсо сунуштагыла болбосо аныкталган коэффициенттер калыптандырууга күмөн жаратат.

9. Корутунду:

Эгерде жазылган жана айтылган мүчүлүштүктөрдү коргоого чейин оңдоп түзсө Качкын уулу Алтынбектин “Айыл мектебинин келечектеги мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруу (педагогикалык дисциплиналарды окутууда)” аттуу темадагы изилдөөсү Кыргыз Республикасынын ЖАКтын кандидаттык даражаны изденип алуу үчүн жазылуучу диссертацияга коюлган талаптарга туура келет.

10. Диссертациялык кеңештин эксперти сунуш кылынган документтерди карап чыгып, И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Кыргыз билим берүү академиясынын караштуу педагогика илимдеринин доктору (кандидаты) илимий даражасын изденип алуу боюнча Д 13.20.618 диссертациялык кеңешине 13.00.01. – жалпы педагогика, педагогика жана билим берүүнүн тарыхы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн берилген Качкын уулу Алтынбектин “Айыл мектебинин келечектеги

мугалиминин кесиптик-педагогикалык маданиятын калыптандыруу
(педагогикалык дисциплиналарды окутууда)” деген темадагы
диссертациясын алдын ала коргоого үчүн кабыл алууну сунуш кылат.

Эксперт: педагогика илимдеринин доктору,
профессор

Наркозиев А.К.

Позитив берме
Капалык ОК
/Корганчиева С.Ч.

